

OD SOCERBA DO JALTE OB ČRNEM MORJU

Mednarodni pomen Tito - Hruščevih razgovorov

Od kod nesoglasja med Sovjetsko zvezo in Jugoslavijo? - Hruščev v boju za svojo politiko

Nenadni obisk Stalinovega naslednika Nikite Hruščeva v Jugoslaviji, med katerim je s Titom prispel do Socerba na meji Tržaškega ozemlja, in še bolj nepričakovani odhod maršala Tita na polotok Krim ob Črnem morju sta te dni v središču mednarodne pozornosti. To tem bolj, ker je, kakor beremo, izdala jugoslovanska komunistična stranka svoj čas prepoved, da se njen glavni tajnik in državni poglavar — Tito — zavoljo osebnih varnosti poslužuje na svojih potovanjih letala.

Če je Tito navzlic prepovedi odletel v nagladi na Jalto — pišejo na zapadu — je moral imeti za to zelo tehtne in nujne vzroke. Da je sestanek važen, se pa vidi tudi po tem, da so na Krimu zbrani razen Hruščeva tudi predsednik sovjetske vlade Bulganin, poveljnik sovjetske vojne mornarice in drugi vojaški in politični voditelji Sovjetske zveze ter da je podpredsednik vlade Mikojan prekinil svoje bivanje v Kitajski, samo da bi se tudi on udeležil sestanka s Titom na Krimu.

Kakšni so torej vzroki, zaradi katerih se je Tito moral tako nujno sestati z najvišjimi predstavniki Sovjetske zveze? Iz uradnih sporočil boš prav malo zvedel, kajti ta nenehno le poudarjajo, kako so šli državniški »na oddih« in kako se »prijateljsko« razgovarjajo.

JUGOSLOVANSKO-RUSKA
NAVZKRIŽJA

Samo po sebi se razume, da se zunanji svet s takimi razlagami ne more zadovoljiti. Inozemski časnikarji so zategadelj toliko časa pritiskali v vprašanji na glasnika beograjske vlade g. Draškovića, dokler jim ni priznal, da obstoje med Titom in Hruščevom »razlike v nazorih« in da so med obema deželama še »nerešena vprašanja«, četudi sta se Sovjetska zveza in Jugoslavija že sporazumeli v številnih zadevah »zunanje politike in medsebojnih odnosov.«

Eden izmed neposrednih povodov, da je Hruščev prišel v Jugoslavijo, je bil menda najnovejši razvoj spora okoli Sueškega prekopa. Nekateri sovjetski voditelji so baje mnenja, da grožnje Francozov in Angležev Nasserju niso le prazno ropotanje z orožjem, temveč da sta se ti dve deželi odločili uporabiti v skrajnem primeru proti Egiptu tudi — silo.

To so stalinovci Molotov, Kaganovič in drugi izkoristili ter v začetku marca na seji vrhovnega vodstva stranke ostro napadli zunanjskega ministra Šepilova, češ da je v pogajanjih za Sueški prekop preveč popuščal Francozom in Angležem. Z njimi je treba

ravnati tako, kakor zaslužijo vojni hujškalci, in zastran tega mora Sovjetska zveza *spremeniti svojo zunanjo politiko*; to se pravi, da naj postane krepka in ostra, kakor je bila v Stalinovih časih.

Ko so Jugoslavlani zvedeli, da bi se utegnili zunanja politika Moskve spet spremeniti, so se menda nemudoma obrnili na Hruščeva in Bulganina ter ju opozorili, da bi Jugoslavija ne mogla slediti Sovjetski zvezi po tej poti. Pozvali so oba državnika, naj *ne dovolita, da bi zaradi Sueškega prekopa prišlo do ponovnega preloma med vzhodnim in zapadnim svetom*. Tito in njegovi sodelavci so mnenja, da se sueški spor navzlic Francozom in Angležem da rešiti s političnimi, to je z miroljubnimi sredstvi.

S tem gledanjem se Hruščev strinja in zato je povabil Tita, naj gre z njim v Rusijo ter razloži svoje nazore tudi ostalim sovjetskim voditeljem.

Zaupna okrožnica
Boljševiškega vodstva

Drugo navzkrižje med Jugoslavijo in Sovjetsko zvezo je pa v naslednjem.

Ko je Tito to poletje obiskal Rusijo, sta bili ob koncu pogajanj, dne 23. junija, podpisani dve skupni izjavi. V prvi so bili postavljeni temelji za bodoče sodelovanje *med obema državama*, v drugi so pa določili, kakšni naj bodo prihodnji odnosi *med obema strankama*. Te dve stvari so namerno strogo ločili.

Kar se obeh držav tiče, je bilo sklenjeno, da se bosta zavzemali za »politiko miroljubnega sodelovanja« (koeksistenco) z vsemi deželami, ne glede na njihovo različno so-

cialno in politično notranjo ureditev. Pri tem naj se prizna načelo, da ima sleherna država pravico do popolne neodvisnosti, do nedotakljivosti svojih meja, do vsestranske enakosti in da se nihče ne sme vtikati v njene notranje zadeve.

Glede obeh strank je pa bilo rečeno le to, naj si Sovjetska komunistična stranka in Zveza komunistov Jugoslavije izmenjata svoja izkustva ter gojita dobre medsebojne stike. Najvažnejši je pa bil v izjavi stavek, v katerem se obsoja in zavrača *katerakoli težnja, da bi kdo drugemu »vsiljeval svoje nazore glede oblik in potov, ki vodijo v socializem«*. Sodelovanje med obema strankama mora sloneti »na popolni prostovoljnosti in enakosti, na prijateljski kritiki in bratski izmenjavi mnenj o spornih zadevah.« Vsaka od obeh podpisnic je »*svobodna, da ravnata tako, kakor odgovarja pogojem njenega razvoja*.«

Kljub tej skupni izjavi o »prijateljskih in bratskih« odnosih med obema strankama se je pa zgodilo, da je vodstvo boljševikov razposlalo pred kratkim v vse dežele vzhodne in srednje Evrope okrožnico, v kateri opominja ondote komuniste, naj se ne zgledujejo in ravnajo po Jugoslavlanih, ker da ti sploh »niso komunisti«, temveč le na levo usmerjeni socialisti.

Okrožnica je bila razposlana, ne da bi bili Jugoslavlani o njej prej obveščeni, niti jim ni bil do danes dostavljen prepis. Tako ravnanje je menda Tita hudo razjezilo in Jugoslavlani so bili ravno na tem, da javno protestirajo, ko je Hruščev brzojavno javil svoj prihod v Jugoslavijo z očitnim namenom, da neljubi pripetljaj prijateljsko poravnata.

Gre za usodo celih narodov

Kdor gleda na te reči bolj površno, bi lahko menil, da gre tu le za nekatere ideološke spore med sovjetskimi in jugoslovanskimi komunisti, ki prav malo brigajo nekomunistični svet.

In vendar temu ni tako. Kar je Tito v trdem in nevarnem boju proti vsemogočnemu Stalinu dosegel za svojo državo in stranko, je postalo privlačen in mamljiv zgled za vse komunistične dežele v vzhodni in srednji Evropi in na Balkanu, prav posebno pa še po Titovem potovanju v Rusijo, ko so mu najvišji predstavniki Sovjetske zveze črno na belem potrdili popolno samostojnost, neodvisnost in enakopravnost ter se svečano obvezali, da se ne bodo v ničemer vtikali v notranje razmere Jugoslavije!

Kaj je bolj naravno in človeško kot to, da se množice na Poljskem, Češkoslovaškem, v

Vzhodni Nemčiji, na Ogrskem, v Romuniji, Bolgariji in Albaniji sprašujejo, čemu naj bi isto ne veljalo tudi za njihove narode in države. Enako vprašanje si postavljajo tudi nekatere stranke v drugih evropskih deželah.

Titov primer je potemtakem zelo nalezljiv: mogel bi korenito predrugačiti notranje razmere v tako imenovanih satelitskih ali podložniških državah ter obenem spremeniti njihove odnose do Moskve; to tem bolj po bučni obsodbi Stalinovih političnih metod na zadnjem občenem zboru boljševikov v Moskvi in po razpustu kominforme 17. aprila tega leta.

Posledice nove politike Stalinovih naslednikov so se pokazale najbolj vidno na Polj-

(nadaljevanje na 3. strani)

NOVICE Z VSEGA SVETA

KRESOVI SO ZAGORELI

Preteklo nedeljo bi moralo biti v Boenu, glavnem mestu Južnega Tirola, veliko zborovanje, na katerem naj bi množice iz vse dežele javno protestirale, ker rimska vlada 10 let po podpisu Gruber-De Gasperijeve pogodbe še zmerom ni izpolnila vseh svojih obveznosti do nemške narodne manjšine. Obenem naj bi bil to odgovor notranjemu ministru Tambroniju, ki je trdil, da se nad razmerami v pokrajini spotikajo samo nekateri hujšakaški politični voditelji, medtem ko je ljudstvo s svojim položajem zadovoljno.

Vladni komisar je pa zborovanje iznenada zabranil. V znak protesta zoper prepoved je južnotirolska mladina v soboto zvečer zaletela na planinah, vrhovih in pobočjih dežele nešteto kresov. Plameni so visoki švigali z bregov vseh glavnih in stranskih dolin Južnega Tirola od Brennerja do najbolj južne točke manjšinskega ozemlja Salurna.

Goreči protest proti večernemu nebu je bil — kakor piše časopisje — še neprimeren, mogočnejši in učinkovitejši, kakor bi moglo biti katerokoli zborovanje pred deželno hišo v Boenu. Plameneči zubli naj bi opozorili svet, da je južnotirolsko ljudstvo v stiski, da je pa tudi složno in edino v ljubezni do rodne zemlje in v zvestobi do svojih svobodno izvoljenih voditeljev. Edinost in disciplina nemške manjšine sta naredila na tuje potnike zelo globok vtis.

FRANCOZI IN ANGLEŽI SO PROTESTIRALI

Časnikarji so predvčerajšnjim vprašali v New Yorku Foster Dullesa, od kod izvirajo nesoglasja, ki so se pojavila med zapadnjaki v vprašanju Sueškega prekopa.

Nahajamo se — je dejal ameriški zunanji minister — v prehodni zgodovinski dobi, ki vodi iz kolonialnega gospodstva v neodvisnost. Protikolonialno gibanje objema obsežne dele sveta in bo trajalo bržkone še pol stoletja. Naloga Združenih držav je pomagati, da se to gibanje razvija mirno in konstruktivno in da se ne prevrže v divje revolucionarne izbruhe. Ker igra Amerika vlogo posredovalke, se njeni nazori ne morejo stoodstotno skladati niti z idejami držav, ki gospodujejo kolonijam, niti z onimi narodov, ki mislijo samo na to, kako bi se čim hitreje osvobodili.

Dullesove izjave so zelo prizadele Francoze in Angleže, katerih diplomatska predstavnika sta takoj zahtevala pojasnil na ameriškem zunanjem ministrstvu. Tu so ju potolažili, da Dulles ni tako hudo mislil, toda kar je rekel je rekel, in se ne da več preklicati.

AVSTRIJA IN ITALIJA

Vprašanje južnotirolske manjšine še zmerom kvari odnose med obema državama. Kancler Raab je, kakor vemo, pred kratkim javno poudaril, da Italija na žalost ni še izpolnila manjšinskega sporazuma Gruber-De Gasperi. Pretekli teden mu je Segni odvrnil, da je »taka trditev brez podlage«. Avstrijci naj le povedo, v čem je Italija kršila pogodbo.

V odgovor je Raab sklenil, da sproži vprašanje nemške manjšine na eni prihodnjih sej avstrijske vlade. V nedeljo je Raab govoril tudi na dunajskem radiu. Po vsem, kar se je zadnje tedne zgodilo na Južnem Tirolskem in v Avstriji — je rekel »je že skrajni čas, da se v tej zadevi stori nekaj odločilnega.« Vprašanje manjšine je treba »v najkrajšem času spraviti s sveta«, tako da bo Južnim Tirolcem »zagotovljena bodočnost.«

Kaj bo Dunaj zahteval od rimske vlade, je razvidno iz pisanja dnevnika »Oesterreichische Tageszeitung«, ki je nekako glasilo kanclerja Raaba:

1. Južni Tirol naj dobi popolno samoupravo ter naj se izloči iz upravne skupnosti z italijanskim Tridentom.

2. Vsa zakonodajna in izvršna oblast sedanje skupne dežele se prenese na južnotirolski pokrajinski zbor v Boenu.

3. Da bi se omejilo priseljevanje tujcev, se morata stanovanjski in tudi urad za posredovanje dela podrediti južnotirolski pokrajinski upravi.

4. Zakon zoper prenaseljevanje mest naj se uveljavi tudi v Južnem Tirolu.

5. Za reševanje bodočih sporov se ustanovi stalna avstrijsko-italijanska komisija, ki naj ji predseduje predstavnik nevtralne države.

VSE GRE GLADKO

Plovba skozi Sueški prekop se do danes odvija brez ovir in zadržkov. Vsak dan gre skozi Suez približno 40 ladij. To število je manjše, kot je bilo prej, ker so nekatere parobrodne družbe ukazale svojim ladjam, naj uberejo pot okoli Afrike.

Redni promet, ki ga opažajo v prekopu, je pa že mnoge ladje spet privabil k cenejšemu Suez.

Nova egiptovska družba zaposluje danes 92 krmarjev, od katerih jih je bilo 80 že v službi stare družbe; 90 novih se pa vežba in bo v kratkem položilo izpite. Med temi je 10 Amerikancev, ostali so pa prišli večidel iz vzhodnih komunističnih dežel. To je viden uspeh francosko-angleške diplomacije.

Nasser namerava zaposliti v prekopu vsega 250 krmarjev.

POSARJE SE VRAČA V MATIČNO DRŽAVO

Kancler Adenauer in francoski načelnik vlade Mollet sta se sporazumela, da se obmejna nemška pokrajina Posarje 1. januarja 1957 spet priključi Nemčiji.

V zameno je Adenauer priznal Franciji velike gospodarske ugodnosti in pravice v Posarju. Dežela se bo tudi v gospodarskem pogledu popolnoma zedinila z matično državo šele 1. januarja 1960.

Pogodba bo podpisana v Parizu v prvi polovici tega meseca in bo varna podlaga bodočega prijateljstva med Francijo in Nemčijo.

RAZŠIRJENO VSEUČILIŠČE

S prihodnjim šolskim letom bodo na tržaški univerzi odprli dva nova oddelka: fakulteto za višjo pedagogiko in ono za lekarništvo. Doslej so visokošolci, če so hoteli študirati te vede, morali iti na univerzo v Padovo.

BOJ ZA ŽENINA

V Foggia na jugu Italije sta stala pred oltarjem 23-letni Cinquepalmi in 30-letna Eccisoti. Preden sta izrekla »da«, je pa vdrla v cerkev truma moških z gorjačami, vpijoč: »Ženina ne damo!« Skoro istočasno je priropotala skozi stranska vrata tolpa nevestinih pristašev in kričala: »Le hitro ju poročite!«

Župnik je oba tabora le s težavo spravil na trg pred cerkvijo, kjer se je začel pretep. Policija je posegla vmes, a na bojišču je vendarle obležalo več ranjencev. Množica je zatem drla v bližnje loterije in stavila 29, 38 in 63, češ da so to srečne številke. In res so bile izžrebane. Ženin je bil jezen, ker je pozabil staviti, tako da ni razen stare neveste dobil nič. — Prizori, zelo značilni za razmere in ljudsko miselnost v južni Italiji.

SLOVEČ UČENJAK

Danes teden je v Firencah umrl bivši rektor tamošnjega vseučilišča, svetovno znani pravnik Piero Calamandrei. Kot mož svobodoljubnega duha je bil že 1924 med prvimi ustanovitelji protifašističnega gibanja. Moral je bežati v izgnanstvo, potem se je pridružil osvobodilnemu boju. Po vojni je bil tudi izvoljen za poslanca.

S Calamandreiem je Italija zgubila enega najbolj nepristranskih pravnikov in politikov, ki se je v svojih revijah boril tudi za pravice narodnih manjšin.

SKRBI STARŠEV

V začetku novega šolskega leta se začnajo za starše nove skrbi. Treba bo novih knjig in učbenikov, ki so od leta do leta dražji. V primeri z letom 1938 so se stroški za šolske knjige povečali za približno šestdesetkrat. Že za prvi razred ljudske šole stanejo knjige 700 lir. Za srednje šole je pa ta številka dosti večja. Za prvi razred nižje srednje šole znaša s slovarji vred okrog 16 tisoč lir, za prvi licej pa kar 22.000 lir. Druge so pa knjige zato, ker tiskajo vsako leto drugačne izdaje, medtem ko je nekoč isti učbenik lahko podedoval še tretji ali četrti brat v družini. Pravica do šolanja na višjih zavodih je za reveže le lepa beseda.

IZUMITELJ TADDIA

V Turinu so 29. septembra odprli razstavo novih tehničnih iznajdb. Priglasilo se je 500 izumiteljev, sprejeli so jih pa le 200. Večidel gre za preproste mehanike in za ljudi, ki se bavijo z iznajdbami bolj v prostih urah.

Med njimi je letos tudi Tržačan Taddia od Sv. Ivana. Izumil je mehanične premene za hitrost motorjev. Druge iznajdbe služijo po večini domači rabi, tako n. pr. nove priprave, da se prepreči uhajanje plina.

STARE BAJTE

Znano je, da je Velika Britanija dežela, kjer je največ starih stavb. Vzrok je v tem, da je bil otok razen v zadnji vojni skozi dolga stoletja odmaknjen slehernemu vojnemu pustošenju.

Sedaj so uradne številke ugotovile, da stoji v državi 2 milijona tako starih hiš, da jih bodo morali porušiti, kjer se bodo sicer sesule na glave stanovalcev. Poleg tega sta v Veliki Britaniji še 2 milijona nad 100 let starih poslopij, ki se dajo še popraviti. Ker je bila evropska celina v dveh zaporednih svetovnih vojnah vse drugače porušena, je v tem oziru mnogo na boljšem.

NOVICE

SLOVO OD ŠOLE

Pred nekaj dnevi je bil upokojen znani slovenski šolnik g. Hinko Medič.

Rodil se je v Piranu, dovršil učiteljske v Ljubljani, služboval pa je kot šolski nadzornik v Turinu in Milanu. Leta 1942 se je vrnil v Trst in pred nekaj leti postal nadzornik za slovenske šole na Tržaškem. Na tem mestu se je g. Medič izkazal za izredno sposobnega in je mnogo storil za obrambo in procvit naše šole.

Zlasti je pomembno njegovo sodelovanje pri sestavi treh izbornih učbenikov: Moje veselje (čitanka za 1. raz.), Življenje je učenje (čitanka za 5. raz.), Življenje za 2. razred osnovnih šol. G. Medič je tudi pesnik: več pesmi je priobčil v mladinski reviji Galeb.

DVATISOČLETNA KULTURA

V zgodnjih urah preteklega torka so neznan pobalini razbili okna nekega jugoslovanskega avtomobila, ki je stal pred tržaškim hotelom Abbazia v ulici Geppa, ter pustili za seboj listek z besedami: »Ostanite doma! Živio Duce!« Isto se je primerilo še drugemu jugoslovanskemu avtomobilu pred hotelom Milano.

Res prav privlačna propaganda za tujski promet v našem mestu. O prelepem dogodku Il Piccolo seveda modro molči. Če bi se kaj podobnega pripetilo v Jugoslaviji, bi pisal na široko in dal razumeti, da je to mogoče le v deželi nekulturnih Balkancev.

DULLES O TITU

Razgovori, ki jih ima maršal Tito v Jalti s sovjetskimi voditelji in tajnikom ogrske komunistične stranke Geröjem, so vzbudili v nekaterih krogih na zapadu precejšnje vznemirjenje. Mnogi se boje, da bi Jugoslavija postala spet politično odvisna od Kremlja. V časopisju smo brali celo, da Amerika razmišlja, ali bi ne kazalo odtegniti Jugoslaviji dosedanje letne podpore.

Pred dnevi so zato časnikarji silili v znanjega ministra Dullesa, naj pove svoje mišljenje o sestanku ob obalah Črnega morja. »Vzroki tako nenavadnega sestanka« — je izjavil — »morajo biti resni.« Po njegovem mnenju so nastala med Sovjetsko zvezo in tako zvanimi podložniškimi državami težka nespornost.

O Titu je dejal naslednje: Na sestanku, ki sem ga imel novembra meseca z jugoslovanskim državnim poglavarjem na Brionih, mi je ta zatrdil, da hoče ostati neodvisen. Prav nobenega razloga nimam, zakaj naj bi Tito sedaj spreminjal svojo politiko.

NAJSTAREJŠA UČITELJICA

V Bologni je umrla Augusta Rossi, ki je dosegla 104 leta in bila najstarejša učiteljica v državi. V pokoj je stopila 1. 1908, a nato zasebno poučevala do svojega 96. leta. Med njenimi šolarji so bili razni živeči politiki in pisatelji, tako nekdanji Mussolinijev minister Federzoni, glavni urednik dnevnika Il Corriere della Sera Missiroli, komunistični župan Bologne Dozza in drugi.

TO JE DRUŽINA!

V Gallipoli pri Bariju živi kmet Luigi Fracasso. Prvič se je poročil leta 1904 in

imel v trindvajsetih letih zakona 20 otrok. Po smrti prve žene se je spet poročil. V drugem zakonu se mu je rodilo še 17 sinov. Zadnji je zagledal luč sveta prejšnji četrtek. Srečni oče 37 otrok ima 67 let in je zelo ponesen.

MILIJONSKA TATVINA

V nedeljo so neznani tatovi vdrli v največjo rimsko zlatarno Bandiera-Benedetti. Sredi prestolnice so vso nedeljo in vso noč na ponedeljek nemoteno vrtali v železne blagajne ter odnesli za 40 milijonov vrednosti. Za njimi je zginila vsaka sled, ker so imeli natakne gumijaste rokavice, tako da niso pustili za seboj nobenih prstnih odtisov.

AVSTRIJA BREZ KRUHA

V nedeljo opolnoči se je začela po vsej Avstriji stavka pekovskih pomočnikov, ki zahtevajo od gospodarjev povišanje plač. Zato so ostali Avstrijci v ponedeljek brez kruha. Pekarne so bile sicer odprte, a prodajali so samo prepečenec in sladkarije. Pred prodajalnami so stali stavkajoči delavci ter delili med občinstvo letake, v katerih razlagajo, zakaj so morali stopiti v boj proti

gospodarjem.

Ker bo stavka bržkone dolgo trajala, si hišne gospodinje nakupujejo moko in kvas, da bodo lahko doma pekle kruh.

ZDRUŽEVANJE SOCIALISTOV

Delo za zedinjenje nennijevev in Saragatovih socialnih demokratov v eno stranko se je zataknilo in ustavilo. Nenni zahteva namreč, naj socialni demokratje izstopijo iz Segnigjeve vlade, sam jim pa za to ne nudi ničesar. Razume se, da je Saragat zahtevo odbil.

IZGUBILA JE LISTEK

V nedeljo so se v Meranu kosali med seboj v dirkah najbolj sloveči konji Evrope. Obenem je bila prirejena tudi posebna loterija, katere prvi dobitnik je znašal 100 milijonov lir. Čudno je bilo pri tem le to, da se srečni dobitnik doslej še ni oglašil.

Sedaj je prišlo na dan, da je na loteriji zadela 100 milijonov neka 45-letna ženska v Kataniji na Siciliji, ki je pa listek — izgubila. V obupu si puli lase in kot zmešana išče listek, a ga ne more najti. Kolika nesreča v veliki sreči!

Mednarodni pomen Tito-Hruščevih razgovorov

(Nadaljevanje s 1. strani)

skem, kjer vlada v čedalje večji meri dovoljuje svobodo javne kritike ter se odločno bori proti samovolji policije. Najotipljivejši dokaz nam nudi sodna razprava zoper udeležnike junijske vstaje v Poznanju, ki se ravno te dni vrši v samem Poznanju. Ko so nekateri obtoženci pripovedovali, kako so jih policisti med zasliševanjem topli, vezali, metali na tla ter iz njih na druge načine izsiljevali priznanja, je predsednik sodišča proglasil vse zapisnike, sestavljene med preiskavo, kratko in malo za neveljavne.

Kaj takega bi bilo v Stalinovih časih popolnoma nemogoče. Tedaj je imela policija v vsem in vedno prav.

KATERA SMER BO ZMAGALA?

V vrhovih boljševiške stranke so se pa oglašali možje, ki očitajo Hruščevu, Bulganinu in tovarišem, da so šli očitno predaleč v popuščanju. S svojimi vnetimi prizadevanji, da bi čim temeljiteje in čim hitreje razstali nili politiko Sovjetske zveze, so postali odgovorni za krvave nered v Poznanju in tudi za težko krizo, ki je izbruhnila v vrstah ogrskih komunistov. Politika, katero vodijo Hruščev, Bulganin, Mikojan in Šepilov, bi utegnila končati tako, da zgubi Rusija iz rok nadzorstvo nad vso vzhodno Evropo in povrh še vpliv v mnogih komunističnih strankah na zapadu.

Moskva je to kritiko doslej v toliko upoštevala, da je pustila v nekaterih državah, tako v Albaniji in tudi v Madžarski, na oblasti stare stalinovce, ki so se sicer spreobrili, ali vendar ne morejo zbrisati in zatajiti svoje preteklosti. Sedanji glavni tajnik ogrske komunistične stranke Gerö je n. pr. spadal z odstavljenim Rakosijem med odločne privržence Stalina in ostre nasprotnike maršala Tita.

Od tod izhaja, da se odnosi med Jugoslavijo in Madžarsko še zmerom niso zadovoljivo uredili in da Ogri še vedno niso plačali Jugoslaviji dogovorjene odškodnine.

Sedaj, ko so povabili na sestanek v Jalto tudi Geröja, se bodo ti nespornosti bržkone poravnali. Toda za mednarodno javnost je mnogo važnejše vprašanje, ali bo Rusija svojo novo politiko do sosednih komunističnih držav in do zapada speljala do kraja, ali se pa spet približala politiki pokojnega diktatorja.

Hruščev in tovariši menijo, da Sovjetska zveza ne more ostati sredi poti ali celo zavrteti nazaj kolesa zgodovine. Istega mišljenja je tudi Tito. V vzhodni in srednji Evropi žive stari, omikani in ponosni narodi, ki jih ni mogoče držati v stalni politični odvisnosti, povrh tvorijo oni približno eno tretjino evropskega prebivalstva. Rusija lahko ohra ni nanje vpliv samo, če jim prizna neodvisnost in popolno enakopravnost.

Ti dve struji se danes borita v Rusiji za premoč. Za svet ni vseeno, katera bo zmagala. Ena prinaša Evropi pomirjenje, druga bi pa obnovila »hladno vojno« ter s tem spet zaostila vse odnose med vzhodnim in zapadnim taborom.

V tem je mednarodni in zgodovinski pomen Titovega potovanja na obale Črnega morja.

vse
kar potrebuj-š
za šolo
dobiš v

tržaški knjigarni

trst

ul. sv. frančiška 20

telefon 37-338

Dopisi v Tržaškega

Ob gradnji velike tovarne v Štivanu

Pred tedni so pri Štivanu začeli, kakor smo že poročali, pripravljati temelje, na katerih bo zgrajena tovarna papirja. Iz pristojnih krogov smo zvedeli, da gre za eno največjih ter najsodobnejših tovarn papirja ne samo v Italiji, temveč v srednji Evropi. Zaradi velike važnosti novega industrijskega podjetja in njegove razsežnosti so oblastva, kakor trde nekateri, gradnjo proučevala dolge mesece ter šele pred kratkim dala pristanek.

Tovarno bo gradila tržaška delniška družba »Timavske papirnice«, ki je že lani bila kupila od devinskega princa obširno, deloma močvirnato, deloma bonificirano zemljišče ob obeh straneh stare ceste za Tržič. Ko so sklenili kupno prodajno pogodbo za zemljišče, je nekaj delnic kupil tudi devinski princ. Za tovarno in vse njene pritokline bodo potrebovali 224 tisoč kv. metrov zemljišča, od katerih bodo poslopja zasedla 9.100 kv. metrov. Dnevno bodo tu proizvajali od 110 do 150 ton papirja. Računajo, da bodo delavci dnevno zaposleni v treh izmenah, vsaka po 8 ur. Zgradba bo stala ob levem bregu Timave, in sicer prav v bližini starega porušenega mostu. Na levi strani ceste za Tržič bo veliko skladišče lesa, ki ga bodo uvažali v glavnem iz Jugoslavije. Doslej ne vemo, koliko delavcev bo tu stalno zaposlenih: nekateri trde, da jih bo 400, drugi pa le 200. Celotni stroški znašajo okrog 4 milijarde.

O tovarni v Štivanu govorijo že več let. Še za časa bivše ZVU je to misel hotela uresničiti nekta tržaško-švicarska družba, toda načrt je iz nam neznanih razlogov propadel. Za isto stvar se je kasneje potegovala nekta tržaško-avstrijska družba, vendar brez uspeha.

SPOR ZARADI POSOJILA

Šele pred nedavnim je bila v Trstu ustanovljena družba »Timavske papirnice«, ki razpolaga z 2 milijardama kapitala in kateri je vlada sedaj nakazala iz tako imenovanega (krožnega sklada) še 1 milijardo in 200 milijonov.

Prav zaradi te vladine odločitve je zadnje tedne nastal v nekaterih tržaških finančnih krogih hud spor. Nekateri namreč trde, da bi nova družba ne smela prejeti nobenega posojila iz krožnega sklada, ker ni nikakega jamstva, da bo novo podjetje uspevalo. Trst — pravijo — ima že prebridke izkušnje z industrijskim pristaniščem. Mnogo je bilo tu podjetij, ki so prejela lepe podpore in posojila, a so kmalu propadla, tako da je bilo dejansko zavrnjenega precej državnega denarja. Krožni sklad pa ni bil ustanovljen za to, da se nadaljuje po stari poti, temveč da se doseže resničen gospodarski dvig tukajšnjega ozemlja.

Preden je družba dobila pristanek vseh oblastev, je poteklo, kakor smo že dejali, mnogo mesecev. Gradnja papirnice v Štivanu sta odločno nasprotovala Urad za tujski promet ter Urad za zaščito lepih umetnosti. Prvi je pristal na gradnjo šele, ko so mu strokovnjaki dokazali, da snovi, ki se ob proizvodnji papirja izločajo v morje, ne bodo zastrupljale vode, in da tovarna ne bo

škodovala razvoju tujskega prometa.

Urad za zaščito lepih umetnosti pa je zahteval, naj se tovarna zgradi čim bližje Tržiču. S tem naj bi se zavarovala narayna lepota tamkajšnjega kraja. Učinkovita jamstva so nadalje zahtevali domači ter tržaški ribiči, ker so se upravičeno bali, da bodo zastrupljene vode uničile tamkajšnjo ribjo zalego.

SREDSTVO RAZNARODOVANJA?

Tržaške Slovence zanima, kakšen učinek bo nova tovarna imela na narodnostni značaj tamkajšnje obale. Ne smemo namreč pozabiti, da imamo v Štivanu begunsko laško naselje z nad 50 družinami ter da pravkar dokončujejo v Sosljanu novo naselje, kamor bodo nastanili 105 laških družin. V nabrežinski občini bo torej nad 150 družin, ki jim nekdo mora zagotoviti vsakdanji kruh.

Za boljšo prometno zvezo

Preteklo nedeljo so Urad za tujski promet, dolinska občina ter Italijanski planinski klub (CAI) priredili v slikoviti ter romantični Glinščici velik ljudski praznik. Nastopili so mnogi pevski zbori ter nekatere folklorne skupine, izmed katerih je dosegel viden uspeh znani dolinski zbor Valentin Vodnik. Če sodimo po številu udeležencev, moramo priznati, da je prireditev odlično uspela.

Nedeljski praznik v Glinščici nam je dal povod, da se danes dotaknemo vprašanja, ki je tolike socialne in gospodarske važnosti, da ga morajo pristojna oblastva čimprej zadovoljivo rešiti. V nedeljo se je namreč ponovno izkazalo, kako nezadostna in pomanjkljiva je zveza med Trstom in vsemi lepimi ter prikupnimi vasi našega Brega. Zvezo z mestom vzdržujejo avtobusi, ki pa v nedeljo kljub povečanemu številu voženj niso nikakor mogli zadostiti vsem potrebam. In to se ne dogaja le ob posebnih prilikah, temveč vsako nedeljo in ob vsakem prazniku, da ne omenimo deževnih in zimskih dni. Zaradi tega bi bilo nujno potrebno vzpostaviti z mestom filobusno zvezo, kakršno so že pred leti poskrbeli za Milje. Na ta način bi omogočili številnim meščanom, da z majhnimi stroški napravijo lep izlet v naš Breg, obenem bi pa znatno podprli domače gostinstvo in posredno tudi celokupno gospodarstvo dolinske občine.

Filobusne proge so nujno potrebne tudi zaradi Brežanov, ki v čedalje večjem številu dnevno zahajajo na delo v mesto. Razumljivo je, da avtobusnih voženj ni mogoče tako povečati, da bi bili vsi zadovoljni. To morejo opraviti le filobusi, katerih režijski ter drugi stroški so mnogo manjši. Delavci bi v tem primeru imeli prikladnejši voznik red in bi se jim tudi precej zmanjšali potni stroški. Zato je to vprašanje velike socialne važnosti, česar oblastva nikakor ne smejo prezreti.

Upamo, da bodo pristojna oblastva uvidela važnost tega vprašanja ter ga čimprej skušala zadovoljivo rešiti.

Nekateri trdijo, da so papirnico prvotno nameravali graditi v tržaškem industrijskem pristanišču in da so se kasneje prav zaradi laških naselij v Štivanu in Sosljanu odločili, da jo zgrade v štivanskem močvirju. Nova tovarna naj potemtakem opraviči že zgrajena laška naselja na slovenski obali ter obenem omogoči prihod novim laškim delavcem in uradnikom. Na ta način bodo demokristjanski oblastniki dosegli dvojce: beguncem bodo zagotovili obstoj ter obenem zadali smrten udarec slovenskemu značaju obale.

V koliko so te domneve utemeljene, bo pokazala bližnja bodočnost.

Danes samo izjavljamo, da tržaški Slovenci niso nasprotni industrijskemu razvoju tržaškega ozemlja, toda, da ne bodo nikdar pristali, da se to izvrši na račun in škodo njihove narodne bitnosti.

Laški nacionalisti bodo sicer lahko proti naši volji slovensko obalo preplavili, toda naj se zavedajo, da bodo s tem izvršili moralni zločin, ki se bo prej ali slej bridko maščeval.

OPČINE

V soboto, 29. septembra, je bila pri nas šolska maša za slovenske otroke, v ponedeljek pa za tiste, ki bodo hodili v italijansko šolo. Na žalost ne moremo pisati o maši za »italijanske otroke«, ker je med njimi tudi precej slovenske dece. Starši so revčke prodali za skledo leče, kot pravi sveto pismo, te je, za kako majhno ugodnost v službi ali pri oblastvih in največkrat zatem še te niso deležni.

Samo zaradi svoje moralne šibkosti in bojazljivosti, bodo odtujili otroke svojemu narodu in s tem tudi sebi, četudi se nimajo v resnici ničesar bati. Ko bodo otroci odrasli, bodo vsaj na tihem zaničevali take starše, saj se po njih ne bodo mogli zgledovati.

Tem bolj smo pa bili veseli, ko smo gledali naše otroke, kako se vračajo od slovenske šolske maše. Zavedne slovenske matere so jih ponosno peljale za roko in se postavljale z njimi. Nam vsem je bilo dobro in vedro pri srečanju, ko smo videli to našo razigrano, zdravo mladino, ker vemo, da bo nekoč v ponos svojim staršem in vsemu našemu narodu. Ko bo odrasla, bo spoštovala starše, ker se bo zavedala, da so ji dali največ, kar so mogli in kar lahko slovenski starši otroku dajo: dobro, pošteno slovensko vzgojo, doma in v slovenski šoli.

NOVE ŠOLE V CEROV LJAH, SLIVNEM IN ŠTIVANU

Te dni je devinsko-nabrežinska občina prejela sporočilo, da so oblastva odobrila gradnjo novih šolskih poslopij v Cerovljah, Slivnem in Štivanu.

V ta namen je bilo nakazanih nad 20 milijonov lir. Prebivalci omenjenih vasi bodo s to vestjo prav zadovoljni, saj se sedaj z gotovostjo bliža dan, ko se bodo njihovi otroci vzgajali in izobraževali v dostojnih ter sodobnih prostorih.

Občinska uprava mora zdaj določiti gradbeno zemljišče, pripraviti načrte ter izpolniti vse druge predpise, da se šole čimprej zgrade.

Ko bodo ta dela izvršena, bodo vse važnejše vasi nabrežinske občine imele lastna šolska poslopja in bo to vprašanje zares zadovoljivo rešeno.

Dopisi iz Goriške

IZ PODGORE

Na podlagi prijav in pritožb Zveze neposrednih kmetovalcev ter tudi mnogih zasebnikov je Kmetijsko nadzorništvo izvedlo uradno preiskavo na okuženih zemljiščih v Podgori, Ločniku in Moši. Okuženje raznih nasadov, zlasti trte, povrtnine in nekaterega sadja so povzročili strupeni plini, ki se sproščajo iz novega rayon oddelka v naši predilnici.

Pregled sta izvedla kmetijski nadzornik dr. Marsano in višji uradnik z goriškega kmetijskega nadzorništva dr. Verbi. Prisostvoval je tudi ravnatelj Zavoda za ugotavljanje rastlinskih bolezni v Vidmu.

Ugotovili so, da je bilo doslej okuženih 500 ha zemljišča.

Najbolj prizadete so trte (vrsta Tokaj), fižol, paradižniki, paprika in drugo sadno drevje.

Poročilo Kmetijskega nadzorništva pravi, da si kmetje ne morejo sami prav nič pomagati in da ne morejo preprečiti nadaljnjega zastrupljanja nasadov.

To da mora čimprej najučinkoviteje storiti le uprava predilnice.

Zveza neposrednih kmetovalcev s sedežem v ulici Boccaccio št. 2 in Društvo istega imena s sedežem v ulici XXIV. Maja pozivata posetnike okuženih nasadov, naj se zgledajo v njunih nasadih, kjer se bodo pogovorili o odškodnini, ki naj jo plača ravnateljstvo tovarne.

Ob tej priliki je treba poudariti tudi stvarno poročanje časopisov, med njimi Novoga lista, ki je razmeram v Podgori posvečal veliko pozornost in odločno zahteval, naj oblastva vzpostavijo v predilnici tak red, ki ne bo več ogrožal zdravja delavstva in gospodarstva okolnih vasi.

TRAVNIŠKA CERKEV

Krasno baročno cerkev v Gorici na Travniku zopet olepšujejo. Razširili bodo prostor v prezbiteriju, ki je bil preozek za večje cerkvene slovesnosti. Podaljšali ga bodo za tri metre proti glavni ladji. Dela bodo končana že za velike slovesnosti v čast sv. Ignacija.

ŠTEVERJAN

Naši kmetovalci težijo po vedno večji strokovni izobrazbi. Zato se prav radi udeležujejo tudi poučnih izletov, čeprav imajo z njimi nekaj stroškov.

Dne 26. septembra se je skupina naših kmetovalcev udeležila na priliko poučnega izleta v San Donà ob Piavi, ki ga je priredilo Kmetijsko nadzorništvo. Izletniki so si ogledali najprej v Ponte di Piave lepo zadružno klet, nato postajo za umetno oplojevanje goveje živine. Ugajala sta jim predvsem zadružna mlekaria v Trevisu ter veliko posestvo v San Quirinu pri Vidmu.

Posestvo ima 120 ha vinogradov in sadovnjakov ter 120 ha zemljišč za krmo, zlasti za deteljo.

Zadružna klet v Ponte di Piave in Zadružna mlekaria v Trevisu sta ob začetku imeli le malo članov, pozneje pa je članstvo vedno bolj naraščalo, tako da ima danes mlekaria kar 5000 zadružnikov. Italijanski kmetovalci so že spoznali ogromno gospodarsko in so-

cialno važnost zadružništva in je zato razumljivo, da se to tako lepo razvija.

Ob takih priložnostih še bolj spoznamo, kako strahoten udarec smo Slovenci doživeli, ko nam je fašizem popolnoma uničil našo nekoč ponosno in močno Zadružno zvezo in stotine njenih zadrug. Pretežno škodo nam doslej še ni nihče poravnal, vemo pa, da računi o tej stvari še niso zaključeni in da se bodo ob svojem času morali poravnati.

V četrtek preteklega tedna smo pokopali 31-letno domačinko Gabrijelo Tinto, žrtev prometne nesreče na Korzu v Gorici.

Povožil jo je goriški zdravnik dr. Angelo Dainese. Ta jo je sicer koj odpeljal v bolnico, od koder je prišla domov, a tu je kmalu zatem umrla. Pokojnici naj sveti večna luč, njeni materi vdovi in drugim svojem izrekamo ob hudi izgubi globoko sožalje.

TRŽIČ

Preteklo soboto so pričeli graditi veliko 36.616-tonsko petrolejsko ladjo, ki jo je naročila »Esso Transportation Company« v Londonu. Ladja je prvi izmed 14 petrolejskih parnikov, ki so jih naročile inozemske pomorske družbe. V tržiških ladjedelnicah bodo obenem zgradili 4 ladje za domače družbe. Skupna tonaža vseh naročenih ladij znaša nad 645 tisoč ton.

Vse tri sindikalne organizacije so razvile živahno in podrobno osebno agitacijo za volitve v notranje komisije, ki bodo v petek.

Razume se, da se najhujša borba bide zlasti med krščansko-demokratskimi in komunističnimi sindikati. UIL pa se je tik pred volitvami začela kar sama pogajati z ravnateljstvom podjetja in mu stavila razne opravilne in utemeljene zahteve za izboljšanje gmotnega stanja delavstva, ki naj bi jih vodstvo podjetja izvedlo že pred volitvami. To je socialno-demokratski sindikat storil v veri, da bo na ta način okrepil svoje vrste. Izid volitev bo pa pokazal, ali je bila ta volilna poteza pametna in uspešna. Sodimo, da je sindikat premalo računal s prepričanjem delavcev, da so v sindikalni brobi najvažnejši enotni nastopi.

Pretekli teden je eksplozija neke granate ranila kar tri dečke iz Tržiča. Najhujše je bil poškodovan 13-letni Franko Moimas, ki mu je odneslo desno roko. Doživel je tudi pretres možganov; druga dva pa bosta okrevala v 15 oziroma v 10 dneh.

SOVODNJE

Pretekli teden je ministrstvo za delo razglasilo seznam novih delovišč na Goriškem. Za občinska javna dela, ki jih bodo ta delovišča izvršila, so nakazali 65 milijonov.

Sovodenjci smo zadovoljni, da se bo tudi pri nas otvorilo novo delovišče, pri katerem bo 76 delovnih dni zaposlenih 30 delavcev.

Ti bodo popravili ceste ter uredili obcestne jarke. Posebno važno in nujno potrebno je, da skopljejo jarke za odtok deževnice. O tem smo se prepričali tudi ob hudem nalivu v sredo in četrtek preteklega tedna, ko je kar iznenada nastalo pred šolo praveceto jezero.

Od tu je voda vdrla na bližnje nogometno igrišče in ga prav pošteno zdelala.

Ta majhna škoda pa le malo zmanjša

ogromno škodo, ki nam jo je prineslo zadnje močno deževje. Prišlo je, hvala Bogu, ravno še pravočasno, da je naša zemlja zopet oživela. Zato bo trta bolj obrodila in bo tudi koruza dala več moke.

Gorica v XVIII. stoletju

Pod tem naslovom je že od julija odprta v Attemsovi palači v Gorici zanimiva razstava, ki kaže umetnost stare Gorice v slikah, pohištvu in v življenju. Razstava je zelo dobro obiskovana in bo ostala odprta do srede oktobra. V njenem okvirju prireja razstavni odbor, v katerem so vsi predstavniki goriških oblastev, tudi kulturne, glasbene in predavateljske večere.

Zato je vredno, da o tem kulturnem pojavu, ki je sicer v Gorici zelo redek, malo spregovorimo.

Palača, ki jo je dal zgraditi grof Sigismund Attems-Petzlstein po načrtih goriškega arhitekta Nikolaja Parassija leta 1745 v beneško-avstrijskem baročnem slogu, je prav primeren prostor za razstavo. V krasno urejenih sobanah zajame zlasti v večernih urah obiskovalca pravi občutek okolja napol baročne Gorice.

Poudariti je sicer treba, da nudi razstava prerez bolj patricijskega življenja Gorice v 18. stoletju. Saj je večina razstavljenih predmetov last nekdanjih avstrijsko-italijanskih plemiških družin (Cobenzli, Attems, Strassoldi, Coronini, Tacco in drugi). Okolje meščanskega življa in umetnost preprostejših slojev nista tu prikazana. Majhno izjemo tvorijo v V. dvorani slike na steklo, ki so plod ljudske steklarske umetnosti iz Zgornje Tribeže.

Proti tej splošni kritiki pa je treba priznati, da je bil razvoj umetnosti in estetskega okusa v prejšnjih stoletjih mogoč le ob podpori bogatih plemiških mecenov. Zato je tudi življenje in ozračje tako zvanih višjih krogov nekakšno merilo za estetski razvoj dobe.

Kot je že zgoraj rečeno, se v palači predstavlja po večini beneški umetnostni slog, ki se prepleta z zadnjimi severnimi poganjki gotike. Ta splet je ustvaril nekaj »avstrijski baroka« 18. stoletja, ki je značilen za tedanje plemiške palače tudi v podeželju (Vogrsko, Vipava, po Furlaniji).

V osrednji dvorani nad stopniščem so spretno razstavljene alegorične in svetniške podobe umetnikov, ki so v 18. stoletju živeli ali delovali na Goriškem. (Paroli, Pittoni, Cignaroli, Guardi, Fontebasso, Grassi). Po drugih dvorinah je dosti portretov goriških plemiških družin izpod čopiča najrazličnejših šol. V prvih dvorinah občudujemo beneške salone, spalnice, budoarje, v naslednjih pa že poznejše in celo mešane sloge, ker razstavljalci niso imeli vsega pri rokah, da bi se pokazala večja enotnost. Nas bo zanimalo, da je dosti delov pohištva, še več pa starinskih in dragocenih preprog dal na razpolago goriški zbiratelj starin Slovenec g. Jožko Ferjančič. Ne smemo pozabiti dvorane VIII, kjer so v steklenih omarah na ogled prelepe miniature. Naslednja je dvorana gobelinov iz istega stoletja, nakar vstopiš v okusno opremljeni salon malega beneškega baroka.

Poseben razstavni oddelek se tiče cerkvenega življenja: dvorana Pija VII., ki je potovala skozi Gorico, da bi od Jožefa II. dosegel preklíc proticerkvenih odlokov, in kapela. Tu so razstavljeni dragoceni paramenti, katere je darovala novoustanovljena goriški nadškofiji Marija Terezija.

Znanstvenika in književnika zanima na tej razstavi XIII. dvorana, kjer so razstavljene knjige in listine iz 18. stoletja. Pazljiv obiskovalec bo zazabil med dve sto let starimi častiljivimi bukvami tudi Muznikove »Clima Goritiense« iz leta 1781. Še bolj zanimiv je njen »Ex libris«, na katerem je podpis kot lastnik naš slovenski učenjak »Steph. Kozianzig« (Stefan Kocjančič). V sosednji polici so odprte »Constitutiones synodales«, kjer je podpisan kot lastnik »Doliaca« (Doljak), solkanski rojak in goriški župan tiste dobe. Večina te bogate knjižnice prihaja iz goriške Državne in Pokrajinske biblioteke.

Še precej mirno dobo 18. stoletja zaključuje vihar napad Napoleona, ki je tudi v Gorici 1797 pustil dosti svojih sledov. Tej dobi je posvečena tudi zadnja razstavna dvorana v slogu »cesarja Napoleona«. Na polici je še ohranjena knjiga o opisu vseh evropskih mest (izšla v Benetkah 1792) z opazko v italijanščini barona De Grazia: »26. marca 1797. To knjigo je ob svojem odhodu iz moje hiše pozabil general Napoleon Buonaparte«.

Z odhodom Napoleona iz Gorice izzvani tudi goriško 18. stoletje z vsem svojim bleskom in okusom, ki ga ta razstava precej dobro podaja. B. R.

Beneška Slovenija

IZ ČEDADA

Že več poletij prihajajo iz Jugoslavije v naše kraje merjasci, in sicer brez prepuštnice! Ti povzročajo veliko škodo kmetovalcem šentlensarske doline. Sempetrski lovci so se vse to poletje trudili in mnogo noči zgubili po gozdovih in vinogradih, zlasti okoli Stare gore, da bi se spopadli s kosmatimi prebežniki. Ti pa vedo, da je pri nas nevarno za vsakogar in tudi za merjase. Zato so tudi spretno znali izigrati svoje preganjance, da se niso pustili zaslediti. Raje so se spustili na ravnino pri Čedadu in se ponoči potepali po okolici mesta. Kmetje so jih ovadili mestnim lovecem in ti so jih začeli zasledovati. Posrečilo se jim je, da so ujeli v zaselo velikega merjasea, brzkone voditelja kosmatincev, ter ga ustrelili nekaj kilometrov izven mesta.

Tehtal je 170 kg. Izpostavili so ga s ponosom na ogled meščanom, večina katerih doslej ni imela pojma o divjih prašičih.

SEMPETER SLOVENOV

Svoj čas smo poročali, da je šolsko skrbništvo ukinilo nekatere ljudske šole v sempetrskem okraju. Ta ukrep je vzbudil veliko ogorčenje zlasti med učitelji, ki so se oglasili tudi v časnikih.

Učencev je vedno manj, brezposelnih učiteljev pa čedalje več! Ti si morajo služiti vsakdanji kruh tudi s težakimi deli. Protesti učiteljev so pa vendar zalegli, ker je šolsko skrbništvo preklicalo omenjeni ukrep. Kjer gre za raznarodovanje, se zdi, da lahko obstaja šola tudi za samo enega učenca!

Zvedeli smo, da so v gorski kravarski župniji začeli graditi novo pokopališče. Mrličje so doslej morali nositi 5 km daleč k Sv. Lenartu.

Pred leti je bil Kravar pozabljen vas, sedaj pa stoji tam lepa nova cerkev, prijetno prenovljeno župnišče, ponosna šola, otroški vrtec in v kratkem bodo zgradili tudi nov in lep zvonik.

Ministrstvo za javna dela je odobrilo načrt za zgradnjo otroškega vrtea tudi v Kozci.

Ko je bil za župnika zloglasni don Boldarino, smo vsi mislili, da v Kozci posluje najbolj cvetni otroški vrtec naših dolin. Saj smo večkrat čitali, da je ta ali oni minister poslal znatne zneske za vzdrževanje vrtea. Ibrali smo n. pr., da je tudi komisar za javno zdravje poslal don Boldarinu 500.000 lir za zdravstvene potrebe namišljenega vrtea. Šele ko je don Boldarino zginil iz Kozce, se je zvedelo, da otroškega vrtea v tej vasi sploh nikdar ni bilo.

Ali ga je odnesel v žepu don Boldarino? Kam so izginili nakazani zneski?

PODBONESEC

Tudi našo vas je obsedla strast za motorna vozila. Mladina ne zna in noče več hoditi peš.

Celo kolesa so zanj postala že prepočasna in vsak, še tako reven pobič porabi vse prve zaslužke za nakup motorja.

Zaradi miru v hiši so starši večkrat prisiljeni prodati junico ali nekaj gozda, da kupijo nemirnemu sinu motor, čeprav vedo, da je vozilo ne le nepotrebno, ampak največkrat celo škodljivo za hišno gospodar-

stvo in sinovo življenje. Sodobna mladina ne more več živeti brez motorja, ne more sedeti in počivati na klopi pred hišo, ter poslušati nauke staršev in starejših ljudi. Mladina hoče divjati z največjo brzino po cestah in nič je ne straši nevarnost, da si bo prej ali slej razbila glavo. To se dogaja zlasti ob nedeljah, ko daje fantu tudi vinska kapljica poguma.

Tako je v nedeljo, 16. septembra, 22-letni Klignon Marko pozno zvečer dirjal iz Podbonesca proti Logu ter peljal na motornem vozilu 24-letnega sovaščana Silvana Čedermaca (Kalizovega) iz Seigli. Na nevarnem ovinku za vasjo je butnil v 38-letnega Pija Jerseta iz Loga ter ga z vso močjo treščil na trdo asfaltirano cesto. Oba motorista pa je vrglo v obcestni jarek. Na pomoč so jim prišli ljudje in so vse tri odpeljali v čedadsko bolnico. Ubogi Pijo Jerset je ves polomljen in je malo upanja, da se bo živ vrnil v Log, medtem ko poškodbe ostalih nišo nevarne. Vozilo pa je vse polomljeno. Take koristi prinese nepotrební motor!

Isti dan so nepričakovano prišli v Podbonesec z velikim avtom in zvočnikom neki Togliattijevi »tovariši« agitarji za komunistično glasilo »Unità«, nennijskeci za »Avanti«. Škoda za porabljeni bencin! Mimoidoč so jih sicer z zanimanjem poslušali, a časnika so vsi odklonili.

Novi upravnik Slovenske Filharmonije v Ljubljani prof. Marjan Lipovšek je izjavil v nekem časopisnem razgovoru: »Premagana je miselnost, da so domače skladbe manj vredne kakor tuje. Premagana pa je tudi pretirana zahteva o izvedbah slovenskih kompozicij, ki je kvarno vpliva na odziv občinstva. Pravilna propaganda domače glasbe se lahko vrši samo z dobrimi deli, ki jih občinstvo vzljubi.« To velja tudi za druga področja kulturne ustvarjalnosti, zlasti za literaturo.

Tržaška bojna slava

Vojaki so nosili najrazličnejše obleke. Tedanje slike kažejo ribiča z zavihanimi hlačami, sajastega dimnikarja, meščana s cilindrom na glavi, zraven pa pristaniškega težaka. Vsi so pa imeli v rokah puško! Ker se je bližala velika noč, so morali skrbeti za izbrano četo, ki bo stražila božji grob in se postavljala ob nebu. Ti junaki so nosili črn frak, bele hlače in rjav pas s torbo. Na glavi pa so imeli širokokrajni klobuk z belo-rdečo kokardo in tržaško helebardo.

Klobuk pa ni bil vsem všeč. Zato se je vnel hud boj, ker je bil del gardistov za čelado, drugi pa za čako ali vojaško kapo. Po zidovih so čakali z ogljem: »Hočemo čelado!« Nasprotniki pa so to črtali in pisali: »Hočemo čako!«

Zmagali so čakoveci!

Po zmagi so občinski možje razpravljali, kako naj v ostalem gardiste oblečejo. Po dolgih naporih so se odločili za tole obleko: temnordeč dolg jopič z dvema vrstama gumbov in s pokončnim ovratnikom, sive platnene hlače s širokim rdečim našivom; beli pasovi čez prsi in črna ovratnica so dopolnjevali junaško uniformo.

Spočetka je narodna garda štelá kar 24 čet, ki jim je bilo treba tudi dvigniti junaškega duha. Zato je njih posebno glasilo »La guardia nazionale« napihnjeno razglaš-

lo: »Živeló leto 1848, ki nas je naučilo nositi vojaško uniformo in torbo za patrone. Blagoslovljen svinec, doslej v rokah redkih izvoljencev, premagal bo zlato in srebro. Narodna garda, straža domovine zunaj in znotraj — nujno potreben je svinec!« Kako so se iskrile oči, ko so se navduševali ob teh besedah!

TRŽAŠKI GARDISTI

Tudi na brade, ki so bile prej v modi, ni so pozabili. Vprašanje je bilo, naj ta moški okras ostane ali naj zgine? Pa je modro poveljstvo izdalo ukaz: »Brada je ovira. Če sovražnik zgrabi vojaka za brado, je zgubljen in ne more več uporabljati orožja.« Torej brade proč!

Nakopičile so se pa še druge preglavice. Zene in dekleta so nosile lačnim gardistom kosilo k stražnim kolibam. Take obiske je bilo treba prepovedati. Izšlo je tudi dnevno povelje, naj gardist v službi nikdar ne rabi vuške za streljanje vrabcev.

Potem so se začeli še prepirati, kakšen naj bo poveljstveni jezik garde, nemški ali italijanski.

Bogatini so se za denar dajali nadomeščati pri stražni službi od najetih postopačev. Zato je disciplina lezla dan na dan navzdol. Končno je od vse te pisane vojske ostalo osemdeset mož, ki so se postavljali pred mestno hišo, pred gledališčem in ob procesijah.

Leta 1851 je pa vlada odvzela narodni straži pravico varnostne službe po mestu. Sredi poletja istega leta ji je kratkomalo pobrala vse puške.

V zimi istega leta so zadnjega tržaškega gardista, bil je pravzaprav pijanček in rač, našli zmrznjenega na Velikem trgu pred občino.

Tako se je končala stara vojaška slava Tržčanov, ki pa je kljub vsemu imela v sebi košček romantike.

R. B. (Konec)

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

„Da bi bil vedno dober mož in očka . . .“

Naša tržaška slovenska radijska postaja je ena najpomembnejših kulturnih ustanov v Trstu in si je pridobila za vzgojo naših ljudi na tukašnjem ozemlju že izredne zasluge. Mislimo, da je prav, če izrečemo enkrat njenim upravnikom in sodelavcem priznanje, ker so opravili in še opravljajo veliko delo. Ni malenkost skrbeti za program take postaje, posebno še v razmerah, v katerih živimo Slovenci tukaj, in z ozirom na naše število.

»V ROJANU/HISICA STOJI«

Prav skrb za kvaliteten program naše radijske postaje pa nam narekuje, da opozorimo na stvari, ki nam ne ugajajo in ki škodujejo njenemu ugledu in njeni priljubljenosti. Tokrat naj pokritiziramo le najbolj priljubljeno oddajo, to je »Glasbo po željah«. Nevzdržno je že postalo, da uporabljata napovedovalca vedno iste fraze, n. pr. »V Rojanu (ali na Greti, na Kontovelu ali v Tomaju) hišica stoji, v njej pa Marica (ali Majda, Jože ali Boris) živi . . .« Enako oguljena je fraza »Da bi bil vedno dober mož in očka . . .« Take želje naj zašepeta žena možu na uho, ali jih izreče pri godovnem kosilu sredi doma-

čih in prijateljev, ne pa po radiu, ker zvenijo le nekoliko preveč po domače.

»NOVA DOMOVINA« NI DOMOVINA

Najbolj neznosna pa je fraza tistih, ki se poslavljajo in odhajajo v Ameriko, Avstralijo ali kamor jih pač žene želja po dobrem življenju ali dogodivščinah. Neizogibno razglašajo tedaj po radiu, da odhajajo v »novo domovino«. To je zausnica njihovi resnični domovini in največkrat dokaz, da je niso resnično ljubili. Dežela, v katero odhajajo, jim ne more biti nova domovina, ker še niso njeni državljani. Vprašanje je tudi, ali bodo sploh tam ostali, ali pa potovali kar naprej s trebuhom za kruhom. Domovine ni mogoče tako hitro zamenjati. Ne vemo, kdo si je izmislil to frazo, prav gotovo pa ne kak tenkočuten človek in dober Slovenec. Tudi kak bister človek ne, ker je skrajno neumna in nelogična. Zato bi radi, da bi nam je ne bilo treba več poslušati, zlasti ker se večkrat ponovi v vsaki oddaji »Glasbe po željah«. Uredništvo oddaje bi veliki večini poslušalcev zelo ustreglo, če bi jo enkrat za vselej črtalo in poskrbelo, da bi postala jezik in slog oddaje malo bolj prisrčna in manj frazerska.

Različna pojmovanja

Zadnja, 5. številka »Komunist«, ki je glasilo Centralnega komiteja Zveze komunistov Jugoslavije, prinaša poročilo o sestanku aktivna komunistov-likovnih umetnikov pri ideološko-politični komisiji CK ZKJ. Do sestanka je prišlo na pobudo osnovne organizacije Zveze komunistov v Združenju likovnih umetnikov Srbije.

ZA SPLOSNO JUGOSLOV. LIKOVNO KULTURO

Na sestanku so razpravljali o nekaterih važnih problemih v jugoslovanski likovni umetnosti in so v razpravi med drugim ugotovili, da medrepubliškega sodelovanja likovnih umetnikov skoraj ni. Posamezna središča žive bolj ali manj izolirano. Celotna praksa deluje proti oblikovanju enotne splošno jugoslovanske likovne kulture. Republiška združenja umetnikov imajo premalo denarja, da bi lahko začela resneje organizirati številnejšo zamenjavo razstav in podobnih prireditev. Celo tisk in ponekod tudi državni organi delujejo v smislu izolacije posameznih likovnih središč.

Kot primer za to so navedli srbski umetniki-komunisti Slovensko galerijo, ki odkupuje samo slike slovenskih umetnikov. Proti temu bi bilo mogoče delovati — po mnenju teh umetnikov iz Srbije — če bi postala osrednja Zveza likovnih umetnikov Jugoslavije spet mnogo trdnjša organizacija s širšimi pravicami. Njen umetniški svet naj bi bil pristojni organ, ki bi odločal o politiki kulturnih zvez s tujino na področju likovne umetnosti. Zveza bo začela tudi izdajati splošno jugoslovansko likovno revijo.

ODGOVOR SLOVENSKEGA UMETNIKA

Na to je odgovoril v kulturnem štirinajst dnevniku »Naši razgledi« (št. 112), ki izhaja v Ljubljani, slovenski umetnik Bogdan Pogačnik v članku »Reprezentativnost, sodobnost, jugoslovanskost«. Najprej ugotavlja, da »so sestavljenci sedanje jugoslovanske razstave za Italijo — in to lahko postane načelno vprašanje za organiziranje podobnih razstav tudi v bodoče — . . . vzeli celo državo kot enoten jugoslovanski umetniški prostor. Za italijansko občinstvo bomo nastopali kot jugoslovanska umetnost . . .«.

Nato pa piše: »Samo zdravo rast v skupno korist lahko povzročajo čim tesnejši stiki med jugoslovanskimi umetniki in njihove vzajemne razstave. Seveda pa vse to nedvomno ne more po drugi strani pomeniti načelnega zanikanja obstoja nacionalnih umetniških žarišč in s tem nacionalnih umetnosti v okviru jugoslovanske skupnosti . . . Nedvomno je tudi kritiko, ki je bila zapisana na sestanku aktivna komunistov-likovnih umetnikov na pobudo osnovne organizacije Združenja likovnih umetnikov Srbije, objavljena v 5. številki »Komunist«, češ da »celotna praksa deluje proti oblikovanju enotne splošnojugoslovanske likovne kulture«, lahko sprejemati samo v tem organizacijsko izmenjavnem smislu in ne v smislu neke jugoslovanskosti v našem umetniškem ustvarjanju, ki gotovo tudi na tem področju še vedno ostaja del ponekod šele zdaj svobodno raz-

vijajočih se nacionalnih kultur. Zato tudi razume-mo ocenjevanje enotne jugoslovanske umetnosti pri izbiri te razstave (namenjene ital. občinstvu, op. ur.) za nujno organizacijsko, ne pa tudi vsebinsko načelno pojmovanje.«

Gina Lollobrigida je bila povabljen na obisk v Rusijo, da bi se udeležila »Tedna italijanskega filma«, ki bo od 15. do 22. oktobra v Moskvi in Leningradu. Ne poročajo, če jo bo tudi tokrat spremljal mož, ki je — kot znano — od leta 1945 politični begunec iz Jugoslavije.

Ruski skladatelj Dimitrij Šostakovič je praznoval 25. septembra petdesetletnico. Za to priložnost je bil odlikovan z Leninovo nagrado.

Katoliška revija proti Maritainu

V septembrski številki revije »Civiltà cattolica« je jezuitski pater Messineo odločno napadel »integralni humanizem« znamenitega francoskega katoliškega filozofa Jacquesa Maritaina, zlasti »ker skušajo mnogi katoličani po njem uravnavati svoje življenje v človeški družbi«.

Ta napad je zelo zanimiv, ker velja Maritain za največjega francoskega katoliškega misleca in enega najpomembnejših predstavnikov sodobne katoliške, socialno usmerjene filozofije sploh. Zato je vzbudil napad p. Messineo izredno pozornost v svetovni javnosti, zlasti seveda v filozofskih krogih, in to tembolj, ker so nekateri ugledni francoski jezuitski misleci gradili svojo miselno zgradbo prav na Maritainovih idejnih temeljih, tako n. pr. patra De Lubac in Danie'ou.

Po mnenju italijanskega filozofa Tullia Gregoryja, ki razlaga v kulturnem tedniku »Il Punto« zanimiv polemični izpad p. Messineo, gre pri tem za skrito a staro nasprotje med francoskimi in italijanskimi teologi. P. Messineo vidi v Maritainovi filozofiji predvsem nekaj »historizma«, ki pomeni italijanskim teologom isto kot absolutni relativizem in zanikanje transcendentnosti ter s tem tudi nadnaravne vrednosti krščanstva.

Maritain vidi v srednjem veku tip krščanske omike, h kakršnemu se ni mogoče več vrniti, in moč no poudarja človečanski pomen krščanstva, ki je nekaj neizčrpni zgodovinski kvas. To pa se zdi p. Messineo nevarno blizu racionalistični filozofiji Benedetto Croceja, ki je bil nasproten Cerkvi. P. Mes-

Kandidati za Nobelovo nagrado

Člani švedske Akademije znanosti in umetnosti pridno zasedajo po štokholmskih kavarnah in stikajo glave ter obmolknejo vsakokrat, kadar pride blizu kak nepoklicani ali kadar se približa natakar. Podobni so ljudem, ki kujejo načrte o zaroti. In zares prežijo napje vohuni, nastavlajo uho, jim s sladkim nasmeškom zastavljajo pot ter jih vabijo na aperitiv v upanju, da jih bodo zapletli v razgovor in da se jim bo pri tem kaj zareklo. Toda zarote, ki jih kujejo švedski akademiki, so nedolžne, in vohuni, ki jih obkrožajo, so samo radovedni časnikarji in književniki. Gre za to, komu naj bi podelili letošnjo Nobelovo nagrado za pripovedništvo. Člani švedske akademije se počutijo v teh dneh zelo važne osebnosti in tudi so, ker res ves kulturni svet zelo radovedno čaka, komu bodo prisodili najpomembnejšo in najbogatejšo književno nagrado na svetu. Indiskretnosti, ki jih izvajajo spretni časnikarji iz zapetih akademikov, so vedno zanimive in vsak list jih rad prinese.

Pravijo, da si člani švedske akademije še nobileto leto niso bili tako navzkriž, komu naj dajo nagrado, kot letos. Nekateri so za francoskega pisatelja Andreja Malrauxa, drugi za Camuza, tretji za Saint John Perseja. Nekateri spet menijo, da so dobili francoski, angleški in ameriški pisatelji že več kot dovolj Nobelovih nagrad in da bi jo morali zdaj dati kakemu italijanskemu ali španskemu pisatelju. Med italijanskimi pisatelji je najresnejši kandidat za Nobelovo nagrado Alberto Moravia, čigar romane prevajajo v vse svetovne jezike. V poštev pa pridejo tudi nekateri drugi. Prejšnja leta so vedno imenovali med kandidati tudi Giovanni Papinija, ki pa je pred kratkim umrl, ne da bi dočakal to čast. Zadnji Italijan, ki je dobil Nobelovo nagrado za književnost, je bil Luigi Pirandello leta 1934. Od tega je torej že 22 let in ravno v teh letih se je italijansko pripovedništvo zelo razcveto ter postalo tudi naprednejše in bolj aktualno po svoji vsebini.

Pristranska pa je švedska Akademija znanosti in umetnosti do slovanskih in orientalskih književnikov. To ima svoje politične vzroke a je delno tudi posledica neznanja teh jezikov.

RIKO DEBENJAK: MOTIV IZ PRIMORSKE

sineo hkrati posredno polemizira z vsem francoskim socialnim katolicizmom.

Katoliški izobraženci zdaj z zanimanjem pričakujejo odgovora francoskih »maritainceev«.

Maritainove ideje so našle pred zadnjo vojno mnogo odmeva tudi pri slovenskih katoliških izobražencih.

GOSPODARSTVO

MED KIPENJEM MOŠTA PAZI NA TOPLOTO!

Izkustvo nas uči, da dobimo najbolj aromatična vina, če kipijo pri čim nižji toploti, to je med 12 in 15° C. V tem primeru so pa potrebne posebne kvasnice in tudi pripomočki, ki jih imajo na razpolago samo velike kleti, ne pa naš mali vinogradnik.

Na vsak način pa bi moral imeti tudi najmanjši vinogradnik oziroma kletar na razpolago majhen kletarski pripomoček, to je navadni toplomer. Brez tega ne moremo namreč nadzirati kipenja mošta oziroma mladega vina.

Med kipenjem mošta mora biti v kleti primerna toplota. Ta ne sme biti ne previsoka ne prenizka. Če je toplota prenizka, se kipenje ustavi; mlado vino ostane sladko in zato povzroča med letom veliko skrbi, dela in stroškov. Če pa je toplota med kipenjem previsoka, dobimo sladko-grenkljato vino, kateremu ne moremo več popraviti okusa.

V naših krajih se pravilna toplota v kleti suče med 15 in 20° C. Če je toplota nižja, moramo v lepih sončnih dneh odpreti vrata, da pride zunanja toplota v klet. Če pa je zunanja toplota nizka in imamo vrhu tega še vlažno ter mrzlo vreme, tedaj moramo prižgati peč, dokler ni v kleti tako toplo, kakor smo že povedali. Klet moramo segreti, dokler se ne neha kipenje. To traja lahko tudi ves mesec ali še več. Toda toplota v kleti ne sme biti previsoka; nikdar ne sme presegati 22° C. Previsoko toploto lahko uravnovesimo s primernim odpiranjem oken in vrat.

Zavedati se moramo, da je med kipenjem toplota v sodu mnogo višja kot v kleti, včasih tudi za celih 10° C. Kipeče vino pa ne sme kazati nad 28° C, ker se pri višji toploti začne razvijati tako imenovano manitno vrenje, ki da vinu zgoraj omenjeni sladko-grenkljati okus.

Kaj pa če se noče vino v sodu ugrejeti, če noče kipeti, čeprav je v kleti dovolj visoka toplota? V tem primeru moramo počakati tudi 3 ali še več dni, da zunanji vpliv toplote dvigne temperaturo v sodu, kar se prej ali slej gotovo zgodi. Samo v skrajnem primeru mošt umetno segrejemo.

V ta namen vzamemo dva kotla: večjega iz poljubne snovi in manjšega iz bakra. V manjšega denemo mošt, v večjega pa vodo in manjši kotel z moštom (kotel v kotlu) in kurimo. Ko pokaže toplomer v moštu 40 do 45° C, mlačni mošt prilijemo ostalemu v sodu ter premešamo. V vsakem primeru je dovolj, da segrejemo na 40 do 45° C samo cno desetino mošta v sodu, torej za sod od 500 litrov segrejemo 50 litrov.

Iz rečenega jasno sledi, da je toplomer v kleti nujno potreben. Prst in komolec nista zanesljiva merilca toplote.

BOŠ SADIL KAJ SADNIH DREVES?

Najbolje je, da sadna drevesca sadimo že jeseni. V tem času je v trgovini največja izbira, spomladi pa so le izbirki. V jeseni vsajeno drevesce začne spomladi takoj poganjati, ker se je že ustalilo na novem mestu. Zato bo mnogo bujnejše rastlo.

Če pa hočeš saditi jeseni, to je približno

konec novembra, moraš že sedaj ne samo misliti na potrebne jame, temveč jih tudi izkopati.

BOŠ SEJAL PŠENICO?

Pobrigaj se že sedaj za seme. Država nudi primeren prispevek za nabavo odbranega, selekcioniranega semena žlahtnih pšenice.

NOVE CENE UMETNIH GNOJIL

Za kmetijsko leto 1956/57 so bile cene umetnim gnojilom nekoliko spremenjene, in sicer:

Superfosfat, katerega potrošnja je najvišja, se je nekoliko podražil, in sicer enota fosforove kisline od 82.50 lir na 85 lir. Na ta način bi znašal povisek pri 20% superfosfatu 50 lir pri 100 kg ali pol lire pri kg. Povisek na trgu pa ne bo znašal toliko, ker so bile znižane neke druge postavke, ki tudi pomagajo tvoriti prodajno ceno.

Dušičnata gnojila pa se nekoliko pocenijo, in sicer: žveplenokisli amoniak (solfato ammonico) za 50 lir pri q, amonijev soliter (nitrato ammonico) za 225 lir, apneni soliter (nitrato di calcio) za 170 do 230 lir.

RADIO TELEFON V KMETIJSTVU

Radio telefonske priprave uporabljajo predvsem v vojski, pri deloviščih na cestah in železnicah, reševalci v planinah in poseb-

no policija. Tudi kmetijstvo ga zdaj hoče izkoristiti. Prvo napravo v Evropi so uredili na posestvu Frielsberg v Skaraborgu na Švedskem. Na posestvu ni ne delovne ne mlečne živine, pač pa redajo 350 prašičev in imajo 3 traktorje. Gospodar ima v svojem uradu radio telefonsko napravo z oddajnikom in sprejemnikom, manjša priprava pa je na vsakem traktorju. Traktoristi kličejo gospodarja za nova navodila ali da mu javijo morebitne poškodbe in poljubne želje, tako da so v stalnem stiku z gospodarjem. Računi so dokazali, da je bila s to napravo storilnost mnogo povečana, kar gre v korist posestva in skupnosti.

POSODA IZ POLITENE

Na razstavi embalaže v Parizu si lahko videl pletenke (flaskoni, damizane) iz plastične gmote »polythene«. Pletenke imajo kvadratasto obliko, kar zelo lajša prevoze. V 20-tonski železniški voz ne gre več kot 104 navadnih pletenk po 25 litrov, skupaj torej 2.600 litrov. Na isti vagon se pa lahko naloži 936 novih pletenk po 25 litrov ali v celoti 23.400 litrov. — Pletenka iz politene za 25 litrov tehta okoli 2.6 kg, torej mnogo manj kot navadna.

ALUMINIJ NAMESTO KOSITRA

Kositer se je precej podražil, ker ga rahiyo vedno več. Sedaj ga nameravajo nadomestiti s cenejšim aluminijem, za katerega so našli postopek, da ga kisline ne razjedajo.

Športni pregled

NOGOMET

Ni se še poleglo razburjenje in razočaranje ljubiteljev jugoslovanskega nogometa po porazu z Madžarsko, ko je v nedeljo Jugoslavija vnovič klonila pred Češko (2-1) in tako izgubila lepo priliko, da vsaj delno popravi svoj ugled. Češko moštvo, sestavljeno izključno iz mladih in nadarjenih nogometašev, je popolnoma opravičilo svoj sloves. V jugoslovanski reprezentanci že več časa nekaj škriplje in Tirnaničičevi zadnji ukrepi niso bili povsem zadovoljivi. Po številnih poskusih ni uspel sestaviti enajstorce, ki bi nadaljevala po poti tistega moštva, ki si je priborilo velik sloves tako na olimpiadah kakor na svetovnih prvenstvih. Manjka moštvo, ki bi bilo hkrati čvrsto v obrambi in učinkovito v napadu. Manjkajo predvsem taki nogometaši, ki bi zamenjali base, kot so: Bobek, Mitič, Čajkovski. Po tej tekmi je lestvica za mednarodni pokal naslednja: 1. Madžarska, 2. Češka, 3. Avstrija, 4. Jugoslavija, 5. Svica, 6. Italija.

KOLESARSTVO

Svetovno znani belgijski kolesar Stan Ockers, lanskeletni svetovni prvak, je penadoma umrl zaradi poškodb, ki jih je dobil pri padcu na anverskem dirkališču. Šestindesetletni odlični kolesar se je uveljavil v vseh najpomembnejših dirkah in je bil vzgled mlajšim. S sorojakom Van Stenbergem je tvoril odlično dvojico, ki je uspešno nastopala na vseh dirkališčih Evrope.

Mladi Modena je presenetljivo premagal slavnega italijanskega kolesarja Coppia v kronometrski dirki za Bernocchijev pokal. Albani, ki se je uvrstil na četrto mesto, je postal novi italijanski prvak.

BOKS

Sved Johansson je v nedeljo postal novi evropski prvak teže kategorije. V 13. rundi je kockoutiral telesno krepkega, toda duševno šibkega Cavichija.

SAH

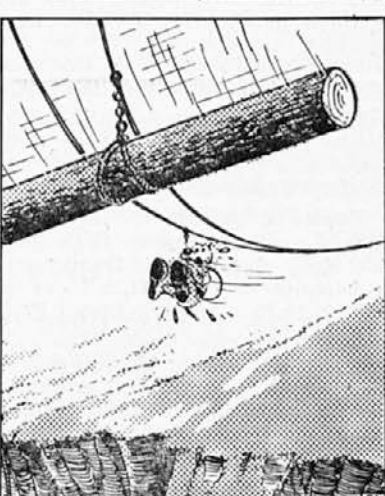
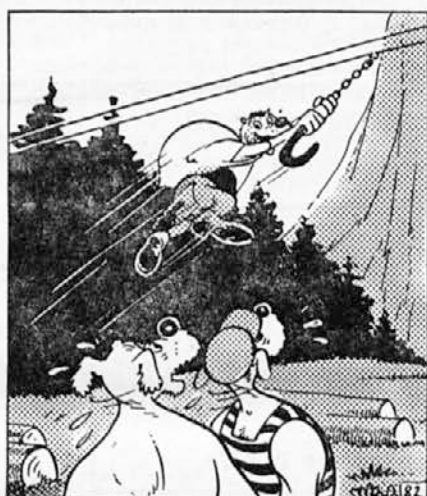
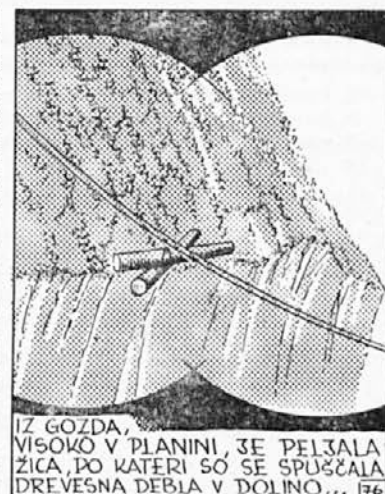
V Moskvi se je zaključila 12. šahovska olimpiada. Zaslužno so zmagali sovjetski velemejstri, čeprav sta tudi Jugoslavija in Argentina imeli mnogo upanja za uspeh. V finale so se uvrstila naslednja moštva: SZ, Bolgarija, Svica (1. skupina); Jugos-

slavija, Izrael, Danska (2. skupina); Argentina, Zah. Nemčija, Anglija (3. skupina); Madžarska, Romunija, CSR (4. skupina). Zreb je odločil, da sta se že v prvem kolu finala srečali Jugoslavija in Argentina, najresnejša kandidata za srebrno kolajno. V vseh štirih srečanjih so bili hudji boji, ki so se končali neodločeno (2-2). Jugoslovanski šahisti so premagali Bolgare, ki so se ostro upirali (3-1). Značilno je, da je Argentina nepričakovano zgubila v Romunijo in da je SZ s tesnim izidom premagala Izrael. Zato je vzbudil veliko pozornost dvoboj med Sovjetsko zvezo in Madžarsko. Doslej nepremagljivi ruski velemejstri Botvinnik, Smislov, Keres in Tajmanov so nepričakovano podlegli Madžarom, ki so se iz kola v kolo čedalje bolj uveljavljali in tako predstavljali največje odkritje olimpiade. Argentina, ki je po prvotnih neuspehih izgubila vse možnosti, da se častno uvrsti, se je polagoma prerinila na prva mesta, saj je premagala tudi Madžarsko (2,5:1,5). Jugoslovani so dvoboj z Nemci odločili v svojo korist, a jim je nepričakovano spodletelo z Romunijo, saj so komaj dosegli neodločen izid. Rusija pa je z zmago nad CSR povečala naskok pred nasledovalci in se tako uvrstila na prvo mesto. Kot na prejšnjih olimpiadah so Jugoslovani tudi to pot nekaj časa resno ogrožali Ruse, a so prav na koncu odpovedali. Rusi so jih premagali z izidom 2,5:1,5, ki pa je kljub vsemu za Jugoslovane časten poraz. V zadnjem kolu sta se za drugo mesto pomerili Jugoslavija in Madžarska. Izid je bil 2-2. Končni vrstni red je bil naslednji: 1. SZ (31 točk); 2. Jugoslavija (26,5); 3. Madžarska (26,5); 4. Argentina (23); 5. Bolgarija (22); 6. Zah. Nemčija (22); 7. CSR (20,5); 8. Anglija (20); 9. Romunija (19); 10. Danska (19); 11. Svica (19); 12. Izrael (15,5). V tolažilni skupini je zmaga Avstrija.

Jugoslovani so si torej priborili srebrno kolajno, kar predstavlja lep uspeh za jugoslovanski šah. Ta uspeh je toliko bolj razveseljujoč, ker je jugoslovanska ekipa nastopala močno pomoljena. Največ zaslug imata velemejstri Ivkov in Matanovič, ki je ostal celo nepremagan. Rusi so bili v premoči, ker so lahko na vseh deskah nastopili velemejstri. Poudariti je treba tudi uspeh Madžarov, Nemcev in Bolgarov. Argentinci so s četrtem mestom dosegli neuspeh in tudi CSR ne more biti zadovoljna s 7. mestom. Lep uspeh so zabeležili tudi Angleži. Svica, Danska in Romunija pa so pokazale, da lahko prekrizajo račune tudi velesilam. Na zadnjem mestu so pa postrtovalni Izraelci. Omembe vreden je uspeh mladega danskega mojstra Larsena, ki je od 11 možnih točk dosegel kar 8,5. Zaradi tega so ga povišali v velemejstra.

TAD

8

Za
naše
animacijeTrije
hribolazi

Mož v senci

13

V tem hipu je nekdo potrkal. Delly in Karel sta skočila naražen. V sobo je stopil »novi sluga« Karer. Njegov gladko obriti obraz se je zdel kot neprodirna krinka; samo v očeh se je svetil blesk. Z nekam čudnim glasom je javil: »Odvetnik Rike in še neki drugi gospod čakata v sprejemnici in želita takoj govoriti z gospodom doktorjem. Praviša, da je zadeva zelo važna.«

Karel je jezen poskočil: »Prav sedaj — tako pozno? Ali jima niste dopovedali, da se pravkar mislim odpeljati?«

»Gospoda se nista dala odsloviti...« »Ne — se nisva dala!« To je bil mogočno zvoneči Rikejev glas. Tako odločno je zadonel, da ni bilo mogoče ugovarjati. Sluga je stopil ob stran in je mimo sebe spustil oba obiskovalca; za njima je zaprl vrata.

Karel Ronald in Delly sta opazila najprej samo odvetnika. Njegova velika postava ja zakrivala spremljevalca. Temu se je odvetnik Rike umaknil, da je stopil v ospredje.

V polni luči je stal iz oči v oči s tistimi, ki so želeli in pripravili njegovo smrt: Fran Ronald.

Ko je ugledala pred seboj namišljenega mrtveca, je Delly kot blazna ostro zavrisnila. S Karlovega obraza je pa zginila poslednja kaplja krvi. Vse telo mu je kot ohromelo, vendar je mirno premišljeval, kaj naj reče. Končno se je toliko premagal, da je šel nasproti bratrancu z desnico, stegnjeno v pozdrav.

Predrzo je še znil: »Večjega iznenadenja bi nam pač današnji večer ne mogel prinesiti. Kako sem srečen, dragi Fran, da te spet vidim zdravega in živega!«

Fran je bratranca samo pomilovalno pogledal. Besedo je povzel doktor Rike. »Moj varovanec ima v rokah dokaze in tudi priče, ki bodo s prisego potrdile, da ste ga Vi, gospod doktor Karl Ronald in Vaša zaročenka Delly Kraner, poskušala umoriti. Samo previdnosti strežnika Karerja in holniške sestre Erne Rike in dejstvu, da se je beg z letalom posrečil, se mora dr. Fran Ronald zahvaliti, da je ostal pri življenju. Zaradi velikega spoštovanja do Vaše rajne gospe matere in zavoljo uglednega imena, ki ga nosite skupaj z bratrancem, mi bila še vložena ovadba proti Vam in proti gospe Kraner. Zato ste pa Vi, doktor, odpuščeni iz vseh služb in odvezani od vseh polnomočij pri podjetjih Ronald. Vstop v medicinsko preizkuševališče Vam je prepovedan. Da se izognete kazenski ovadbi se morate pisмено obvezati, da boste v treh mesecih zginili v inozemstvo. V toliko Vam doktor Fran Ronald popušča.«

TEDENSKI KOLEDARČEK

7. oktobra, nedelja: Rožnovenska nedelja
8. oktobra, ponedeljek: Brigita, Simeon
9. oktobra, torek: Janez L., Abraham
10. oktobra, sreda: Frančišek Bor., Danijela
11. oktobra, četrtek: Mater. D. M., Samo
12. oktobra, petek: Maksimilijan, Maks
13. oktobra, sobota: Posveč. cerkev, Rosica

VALUTA — TUJ DENAR

Dne 3. oktobra si dobil oz. dal za:

ameriški dolar	627—629 lir
avstrijski šiling	23,25—24,20 lir
100 dinarjev	90—95 lir
100 francoskih frankov	147—152 lir
funt šterling	1600—1650 lir
nemško marko	147—149 lir
pesos	17—20 lir
švicarski frank	146,50—147,50 lir
zlato	717—719 lir
napoleon	4850—4950 lir

RADIO TRST A

Nedelja, 7. oktobra ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 11.30 Vera in naš čas; 12.00 Oddaja za najmlajše; 13.30 Glasba po željah; 17.00 Zbor Vinko Vodopivec; 20.30 Gounod: »Faust«, opera v 4 dejanjih.

Ponedeljek, 8. oktobra ob: 18.40 Saksionist Srečo Dražil; 19.15 Radijska univerza; 21.30 Zenski kvartet Večernica; 22.00 Iz slovenske književnosti in umetnosti.

Torek, 9. oktobra ob: 13.30 Glasba po željah; 19.15 Zdravniški vedež; 20.30 Slovenski oktet; 21.00 Albert Husson: »Angeljska kuhinja«, igra v 3 dejanjih - igrajo člani Radijskega odra.

Sreda, 10. oktobra ob: 18.00 Skerjanc: Koncert za klavir in orkester; 18.30 Radijska mamica; 19.15 Radijska univerza; 20.30 Vokalni tercet Metuljček; 22.00 Izpovedi in liki sodobnih italijanskih pisateljev; 22.15 Sibelius: Simfonija št. 7.

Četrtek, 11. oktobra ob: 12.55 Jugoslovanski motivi; 15.15 Stravinski: Ognjeni ptič, balet; 16.15 Domači odmevi; 16.40 Koncert orkestra Carla Pacchiorija; 19.15 Sestanek s poslušalkami; 20.30 Orkester Srečka Dražila; 21.45 Borodin: Plesi iz opere Knez Igor.

Petek, 12. oktobra ob: 13.30 Glasba po željah; 18.30 Z začarane police; 19.15 Radijska univerza; 20.30 Moški zbor Bojan iz Dornberga; 21.00 Umetnost in prireditve v Trstu; 21.15 Čajkovski: Labodje jezero; 22.15 Poje tenorist Dušan Pertot.

Sobota, 13. oktobra ob: 12.55 Jugoslovanski motivi; 15.15 Stravinski: Ognjeni ptič, balet; 16.15 Domači odmevi; 16.40 Koncert orkestra Carla Pacchiorija; 19.15 Sestanek s poslušalkami; 20.30 Orkester Srečka Dražila; 21.45 Borodin: Plesi iz opere Knez Igor.

VPRAŠANJA IN ODGOVORI

Vprašanje št. 296: Skoraj v vsakem tržaškem butetu in trgovinah z jestvinami dobimo gnjat »prosciutto di San Daniele«. Saj ni mogoče, da bi v Sta-

njelu na Krasu bila tako razširjena prašičereja, ki bi zalagala vse te trgovine. Kako je to?

Odgovor: Stanjel na Krasu je bil in je še znan po domači odlični gnjati, katere so v prejšnjih časih mnogo prodajali tudi v Trstu. A gnjat »San Daniele«, katero prodajajo v Trstu in več ali manj v vseh mestih severo-vzhodne Italije, ne izvira iz Štanjela na Krasu, temveč iz San Daniele (Videm). Seveda prodajajo pod imenom »San Daniele« mnogo gnjati, ki tega kraja ni nikdar videla. Tako je tudi z mnogimi drugimi predmeti, katerim se da naslov, ki je na dobrem glasu in zato zelo privlačen.

Vprašanje št. 297: V pogovoru je nekdo trdil, da se na vsem svetu použije več riža kot kruha. Ali je to res?

Odgovor: Če bi tisti gospod trdil, da se na svetu pridelava več riža kot pšenice, bi imel prav, ker zadnji podatki za ves svet (leta 1954) pravijo, da je znašal tisto leto pridelek pšenice 1.515 milijonov q, pridelek riža pa 1.622 milijonov q. Če od pridelka odbijemo za seme potrebne količine, se razmerje še zboljša v korist riža, ki je glavna hrana za prebivalce južno-vzhodne Azije. Kruh pa uživa še več ljudi na svetu, saj ga v eni ali drugi obliki uživajo povsod. Kruh pa ni vedno samo iz pšenice, temveč tudi iz drugih žit: zelo razširjen je pšenično-rženi kruh, posebno v srednji in severo-vzhodni Evropi; pšenično-ržev kruh uživajo Angleži, Amerikanci in drugi. Sploh služijo za pripravo kruha zelo mnoga žita oziroma zrnja: pšenica, riž, rž, ječmen, oves, proso, razni sirki, koruza itd. V mnogih krajih primešajo krušnemu testu tudi krompir, in to ne samo v letih pomanjkanja. V osrednji Afriki služijo za izdelavo kruha tudi plodovi nekaterih dreves (krušno drevo itd.).

Vprašanje št. 298: Kdaj so postavili Miheca in Jakca na tržaško mestno hišo?

Odgovor: Imena tistih dveh zamorcev, ki bijeta ure na tržaškem magistratu, so nastala v ustih slovenskega tržaškega prebivalstva. Stolp z uro so postavili po vzgledu »torre dell'orologio« v Benetkah. Ura je iz leta 1356; ob njej so postavili dva gibljiva kipa iz bronu, ki sta v noši srednjeveških kovaških pomočnikov. Bron je polagoma počrnel in ljudstvo jima je zato dalo priimek »mori di piazza«. Ime »Miheca« je pa nastalo konec 14. stoletja za časa borbe med Trstom in hudim cesarskim oskrbnikom v Devinu grofom Mihom Wichtensteinom. Ko je bil že Miheca tu, so mu postavili ob stran še brata Jakca.

SLOVENSKO NARODNO GLEDALIŠČE za Tržaško ozemlje

V NEDELJO, 7. OKTOBRA, OB 16.30
V DVORANI PROSVETNEGA DOMA
NA OPCINAH
Joseph Kesselring
Arzen in stare čipke

Izdaja Konzorcij Novega lista
Odgovorni urednik Drago Legiša
Tiska tiskarna »Graphis« - Trst, ul. Sv. Frančiška 20
Telefon 29-477

PRISPEVKI ZA KMETOVALCE

Generalni komisariat je letos odobril določeno vsoto, iz katere bo Kmetijsko nadzorništvo nudilo kmetovalcem prispevke za različna izboljševalna dela. V ta namen bodo dani:

1. Prispevek za izboljšanje (gradnjo, razširitev, preureditev) gospodarskih poslopij ter zemljišč (globoko oranje za saditev trt in sadnega drevja ter urejevanje novih setvenih površin). Za ta dela bo prispevek znašal največ 38% vseh stroškov in bodo oblastva upoštevala važnost ter korist novih del. Za prispevek morajo kmetovalci vložiti prijavo na Kmetijsko nadzorništvo v Trstu, ul. Ghega 6/I, soba št. 6, telefon 35156.

Do 31. oktobra morajo vložiti prijavo kmetovalci, ki nameravajo izboljšati svoja poslopja, urediti namakalne naprave itd., do 28. februarja 1957 pa tisti, ki mislijo izboljšati zemljišča ali sadovnjake. Nadzorništvo bo v vsakem primeru sporočilo prošle, ali mu more nuditi prispevek, nakar bo kmetovalec šele predložil vse potrebne dokumente.

2. Prispevek do 80% kupne cene za nabavo prvovrstnih trtnih sadik in sadnega drevja. Naročila za jesensko saditev se sprejemajo do 31. oktobra, za spomladansko pa do 28. februarja 1957.

Ko naročiš, boš moral za vsako trto vnaprej plačati 8 lir, za sadno drevo pa 60 lir.

3. Prispevek za nakup vrtnic ter čebulic tulipinov, hijacint in narcis. Prispevek znašajo največ 30% kupne cene in se bodo dali kmetom, ki se veččinoma bavijo s cvetličarstvom.

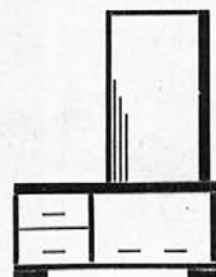
4. Prispevek za nakup kmetijskih strojev, in sicer v najvišjem znesku 25-30% kupne cene. Prošnje je treba vložiti do 30. novembra.

5. Prispevek za nakup sodobnih panjev in melitozija (za zimsko krmljenje čebel) v najvišjem znesku 30% kupne cene. Naročila se sprejemajo do vključno 31. decembra.

Nadzorništvo bo obenem nagradilo kmetovalce, ki so zredili odbrane teličke. Nagrada znaša največ 10.000 lir. Prošnje se sprejemajo do 31. oktobra.

PLANINSKA KNJIZNA RAZSTAVA

V soboto bodo v Trentu odprli razstavo planinskih revij in knjig. To je prva mednarodna knjižna razstava te vrste. Sodelujejo enajst držav, med njimi tudi Vzhodna Nemčija. Skoda, da ni zastopana tudi Slovenija, ki ima zelo bogato književnost te vrste.

TOVARNA

Princič

KRMIN - CORMONS
TELEFON ŠT. 32

Izdeluje vsakovrstno pohištvo, spalnice, jedilnice, kuhinje i t d. Izvrši vsako delo po naročilu. Prodaja po tovarniških cenah, jamči za solidno delo.

S stisnjenimi zobmi je Karel poslušal odvetnikove besede. Čutil je, da mu bratranec izkazuje milost in da se ne bo poslužil pravice, kakor se je še pred nekaj minutami bal. Zato je nemo priki-mal, ko ga je odvetnik vprašal, ali sprejema pogoje. Frana si ni niti upal pogledati. Prav po tistem je komaj spregovoril: »Zahvaljujem se ti, Fran.«

Še en žarek mu je ostal, imel je še Delly. Stala je ob njegovi strani. Brž se je znašla, ko je doumela, da Fran ne namerava nikogar tirati pred sodnijo. Zavedla se je, da mora računati s tem, da Fran živi. To dejstvo je hotela izrabiti in je v hipu to tudi trdno sklenila. Pred nekaj minutami ji je Karel še zatrjeval, da je nocojšnji večer še posebno lepa. Zavedala se je tudi, kakšen vpliv je njena lepota vedno imela na Frana. Zatorej je kar brz z lahnimi koraki in mikavno hojo pristopila k možu, katerega je bila trdno odločena, si osvojiti.

Sijajna črna večerna obleka je odkrivala blesteča ramena in vitko telo. Trojna vrsta biserov se je nizala na njenem labodjem vratu.

Z žarečimi očmi in vabečimi ustni je sedaj stala Delly pred njim. »Fran... hočeš tudi meni odpustiti«, je prosila z glasom, kot da se ji trese od kesanja. — »Grešila sem — res je! Toda zdaj ko te vidim spet zdravega pred sabo, vem prav trdno, da te misem nikoli nehal ljubiti... in da...«

Obupen krik se je izvil iz Karlovih ust: »To ni res, Delly! — Ti lažeš!«

Ona pa se ni niti obrnila. Priliznjeno je spet poudarila: »Res je, dragi Fran, le meni verjemi!« in je stopila tesno k njemu.

Toda Fran se je brz obrnil in je brez pozdrava odšel iz sobe. Odvetnik mu je sledil. Fran je spet prosto zadihal, ko je prišel v hotel, kjer ga je pričakovala Erna.

»Hvala Bogu, da te končno imam«, jo je pozdravil in jo ljubeče poljubil.

Oči so se mu svetile od veselja, ko je svečano izrekel: »Mož v senci je stopil zopet na svetlo! Jutri bo stal v tovarnah zopet na svojem vodilnem mestu, a ne več sam, tudi ti boš za vedno pri meni!«

K O N E C